

u, maar naderhand wekt ook de herinnering nog een nauwelijks verminderde bekoring op.

* * *

Rodin gewaagde van de „onstuimigheid van zijn leerling,” en inderdaad was zijn eerste werk een sprong in 't ruim, een zwaai die niet vooraf zijn doel heeft gemeten. Zijn „Monument van Montauban”, gewijd aan de gesneuvelden van 1870—1871, biedt figuren die, vooral naar hun uiterlijke verschijning behandeld, overdadig zijn gespierd. Het dagteekent uit 1900. De schilder Carrière zag er het eenig monument van het zooveel beoefende genre in, dat verdiende recht te blijven. En dit bewijst weer, hoe geen genre verderfelijker is, en alleen maar de kunstenaars niet immer voor hun taak zijn opgewassen. Bourdelle kan ieder onderwerp aan, en het meest versletene.

Jeugdiger en uitbundiger nog was de „Adam na de Zonde” van 1885. Het leven stormde op den kunstenaar aan, er was geen tijd tot inkeer. Al te veel had de buitenwereld nog te bieden, opdat de kunstenaar reeds aan het ordenen zou gaan; hij kon niet denken aan de synthese van wat hem voortdurend in overdaad toestroomde. Hij mocht reeds toen zijn volmaaktheid en zijn classicisme voor oogen hebben, het leven stuwde hem nog, en hij bleef ontvankelijk voor alles wat op hem aandrong. „Aurore triste”, „Visage d'Amour”, „Pensée active”, zal hij zijn beelden betitelen, onder litteraire invloeden, die men niet alleen aan de gekozen benaming ontwaren kan. Wanneer hij ook later nooit de litteraire titels schuwt, zullen zij minder symbolisch worden en in ieder geval zal in het beeldhouwwerk zelf minder de litteraire schoonheid dan wel de architectonische tot uiting komen. „La Paix ne règne pas sur les Cimes” bewijst, wat dezen titel betreft, nog enkel dat Bourdelle met litteratuur is begaan; maar het beeld zelf, een door wat het leven aan diepten en verschrikkingen biedt doorgroefde, vergeestelijkte kop, kon in vergelijking en in tegenstelling met den „Denker” van Rodin, wel de „Gedachte” heeten.

Want sedert het „Monument van Montauban” is Bourdelle aan het uitdiepen gegaan, aan het ordenen en omzetten. Zijn techniek schikt zich naar de innerlijke tucht die hij zich oplegt. De analyse wordt ondergeschikt aan de synthese. Nietzsche zou er den trek naar de Middellandsche Zee in aantoonen....

De grootsche tentoonstelling te Brussel was er minder op berekend dezen schoonen ontwikkelingsgang van den meester aan te toonen dan wel om den toeschouwer in de eerste plaats te overweldigen, en hem op deze wijze veil te maken voor de bekoring van de minder gewelddadige